

Německo v mezinárodní politice

Gerd Langguth: Německo v mezinárodní politice. Konrad-Adenauer-Stiftung, Praha 1994, 60 stran, ISBN 80-85913-21-6.

Gerd Langguth – od roku 1993 výkonný předseda Nadace Konrada Adenauera v Sankt Augustinu u Bonnu a současně externí přednášející politických věd na univerzitě v Bonnu – zachycuje ve své studii německou zahraniční politiku v souvislosti s dramatickými změnami počátkem 90. let, včetně vnitropolitických změn v Německu. Ukazuje nové otázky, které se objevily po sjednocení Německa a po převratných změnách v celé Evropě. „Německá otázka“, jak se vyvinula v konfliktu mezi Východem a Západem, se řešila jako otázka mezinárodní. Po vyřešení „staré německé otázky“ sjednocením SRN a NDR vznikla „nová německá otázka“, tj. u partnerů nové SRN se objevily obavy z toho, jak ona sama chápe své mocenské postavení a svou budoucí cestu do nové světové politiky.

Autor ve své studii Německo v mezinárodní politice charakterizuje vnitřní i vnější předpoklady německé zahraniční a bezpečnostní politiky. Po sjednocení Německa byla obnovena jeho plná zahraničněpolitická suverenity jako subjektu mezinárodního práva. Nejdůležitějším výsledkem jednání 4 + 2 bylo, že se sjednocený německý stát stal členem NATO bez jakýchkoli omezení. Dalším důležitým výsledkem znovuzískané suverenity Německa je rovněž skutečnost, že jeho hranice s Polskem a s tehdejším Československem (dnes s Českou republikou) byly potvrzeny a že neexistují žádné teritoriální nároky směrem na východ.

Autor názorně ukazuje, kde vidí Německo bezpečnostní problémy: „*Zhroucení východního bloku zanechalo obrovské mocenské vakuum – například v souvislosti s konfliktem v bývalé Jugoslávii nebo s občanskými válkami v SNS. V současné době ještě neexistují vyhovující bezpečnostní struktury pro střední a východní Evropu, respektive pro Evropu jako celek. Čím je islámský fundamentalismus silnější, tím snáze vznikají nové konflikty se západními liberálními demokraciemi.*“ Za své obecné a životní zájmy považuje Německo zajištění územní nedotknutelnosti a pevné vnitřní demokracie, ochranu Němců před problematickým tlakem zvenčí, který by ohrožoval jeho vlastní stabilitu, a zajištění svobodného celosvětového obchodu.

G. Langguth zároveň osvětluje úzký vztah mezi začleněním Německa do západní Evropy a do Severoatlantické aliance a zajištěním bezpečnosti Německa i celé Evropy. „*Založení Montánní unie v roce 1952 a Římské smlouvy z roku 1957 o vytvoření Evropského hospodářského společenství (EHS) a současně i Evropského společenství pro atomovou energii (EURATOM) znamenaly vykročení na úspěšné cestě k politické a hospodářské integraci západní Evropy.*“²

Ze skutečnosti, že po sjednocení Německa poukazují některé evropské státy na staré geopolitické konstelace, které stále ještě představují ohrožení, vyplývá, jak náročné jsou úkoly německé zahraniční a bezpečnostní politiky.

Autor upozorňuje na to, že pojem bezpečnost je velmi široký, a proto je nutné chápat širěji i bezpečnostní politiku. Pro včasné rozpoznání konfliktu je nezbytné použít celou řadu nástrojů. Při zajišťování stability v Evropě se zřetelně projevuje souvislost mezi ekonomikou a bezpečnostní politikou. V souvislosti s diskuzí o možnostech „německé Evropy“ či „evropského Německa“ klade publikace tři otázky: Jak je možné dosáhnout efektivního sladění zahraniční a bezpečnostní politiky v Evropě při zapojení střední a východní Evropy? Jak reaguje Evropa na bezpečnostní výzvy mimo kontinent? Jaký vztah mají Němci k „moci“ (zejména k vojenské) a zda chtějí být považováni pouze za ekonomickou velmoc? K tomu G. Langguth říká: „*Německo je příliš slabé na to, aby mohlo v důležitých otázkách mezinárodní politiky operovat samostatně, ale je zase příliš silné na to, aby hrálo na pohnuté světové scéně podřadnou roli.*“³

Hodně pozornosti je v publikaci věnováno otázce, jak je možné dosáhnout efektivního sladění zahraniční a bezpečnostní politiky v Evropě při zapojení střední a východní Evropy. V této souvislosti má velký význam budoucí vývoj v Rusku. Přitom je třeba si uvědomit, že zóna vlivu na území bývalého Sovětského svazu, odůvodňovaná ruskými národními zájmy, hraje v ruské zahraniční a bezpečnostní politice stále větší roli. „*Rusko se zřejmě snaží navázat na svou velmocenskou minulost, vyplnit mocenské vakuum, které vzniklo rychlým rozpadem starého ruského impéria. V tomto kontextu by bylo členství středoevropských států v NATO z ruského hlediska spíše na překážku.*“⁴

Jak by měly vypadat nosné celoevropské bezpečnostní struktury, není zatím ještě zcela jasné. Avšak nová strategická koncepce, kterou přijalo NATO v roce 1991 v Římě, dokazuje, že je Severoatlantická aliance připravena odrazit jakýkoli útok proti výsostnému území některé členské země NATO. Kromě toho tato koncepce zdůrazňuje, že NATO představuje jeden z nezbytných základů pro zajištění stability v Evropě, založené na rozvoji demokratických institucí a na zásadě mírového urovnávání sporů.

Pokud se týká rozšiřování Evropské unie a NATO na východ, vychází německá zahraniční politika z názoru, že je to sice v zásadě možné, ale že by rychlé přijímání středoevropských a východoevropských států bylo iluzorní. V rámci společné zahraniční a bezpečnostní politiky se má ze Západoevropské unie stát „evropský pilíř“ obranné a bezpečnostní politiky v Evropě.⁵

Autor rovněž hledá odpovědi na otázku, jak reaguje Evropa na bezpečnostní výzvy mimo své území. Připomíná, že i po skončení konfliktu mezi Východem a Západem může dojít v Evropě i mimo ni k regionálním konfliktům, které by pak ovlivnily bezpečnostní a ekonomické poměry na našem kontinentě. V ekonomické sféře se rozhodující otázkou stává i zásobování energií. Z hlediska svých zájmů prisuzuje SRN mimořádnou váhu vývoji na Blízkém východě.

V oblasti mezinárodních ekonomických vztahů mají pro německou ekonomiku rozhodující význam vztahy v rámci Evropské unie a Evropského hospodářského prostoru. Avšak s rozvíjejícím se tržním hospodářstvím ve východní Asii stoupá ve světě i její hospodářský význam.

V zahraničněpolitických souvislostech je jistě zajímavá otázka: Jaký vztah mají Němci k „moci“ (zejména k vojenské)? „*Dnes v Německu nenajdeme žádné příznaky touhy po moci, která hrála významnou roli v četných epochách pruské a německé zahraniční politiky až do roku 1945.*“⁶ Autor však též podotýká, že již dnes nestačí a v budoucnu nebude stačit, aby Německo přispívalo k uchování míru jen jako ekonomická velmoc. „*Německá politika potřebuje však určitý čas, aby mohla přivyknout novým mezinárodním podmínkám. Ať učiní Němci jakékoli rozhodnutí v zahraniční či bezpečnostní politice, nezůstane to bez kritické odezvy.*“⁷

Ve vztahu k Evropské unii se po sjednocení Německa objevila celá řada nových otázek: Existuje stále ještě evropský politický konsenzus? Má smysl „maastrichtský proces“? Jakou roli v něm hraje Německo? Studie dokazuje, že postoj Němců je v zásadě a převážně proevropský, že se ale již léta hromadí skepse. Rovněž dokumentuje v mezinárodní sféře citlivost, s níž reagují na některé německé návrhy (např. ohledně upevňování „jádra Evropské unie“, upevňování německo-francouzských vztahů, rozšiřování Evropské unie na východ) ostatní evropské státy.

Recenzovaná studie Německo v mezinárodní politice je dobrým podkladem pro další diskuzi o dané tematicce, a proto by se s ní měli seznámit všichni, kdož se zajímají o německou problematiku či o mezinárodní vztahy obecně.

Ivona Řezanková

¹ Langguth, G.: Německo v mezinárodní politice. Konrad-Adenauer-Stiftung, Praha 1994, s. 11.

² Tamtéž, s. 13.

³ Tamtéž, s. 15.

⁴ Tamtéž, s. 21.

⁵ Viz tamtéž, s. 25.

⁶ Tamtéž, s. 41.

⁷ Tamtéž, s. 43.